

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

فطرت امّ المعارف اسلامی

حسین صبوخی

سرشناسه : صیوحی، حسین، ۱۳۴۱.
 عنوان و نام پدیدآور : فطرت : ام‌المعارف اسلامی/حسین صیوحی.
 مشخصات نشر: قم : استاد مطهری، ۱۳۹۰.
 مشخصات ظاهری : ۱۴۴ ص.
 شابک : ۳۰۰۰۰ ریال: ۰۰ - ۹۶ - ۷۷۳۳ - ۹۶۴ - ۹۷۸
 وضعیت فهرست‌نویسی: فیبا
 موضوع : فطرت.
 رده‌بندی کنگره : ۱۳۹۰ ف ۶ ص ۲۱۶/۵ BP
 رده‌بندی دیوبی : ۲۹۷/۴۲
 شماره کتاب‌شناسی ملی : ۶۳۵۴۹۲۲

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

شناسنامه

نام کتاب ❖ فطرت، ام‌المعارف اسلامی

نویسنده ❖ حسین صیوحی

ناشر ❖ استاد مطهری

تیراژ ❖ ۱۰۰۰ نسخه

چاپخانه ❖ گنج معرفت

قیمت ❖ ۴۰۰۰ تومان

نوبت چاپ ❖ اول ۹۰

صفحه و قطع ❖ ۱۴۴ ص، وزیری

شابک: ۰ - ۹۶ - ۷۷۳۳ - ۹۶۴ - ۹۷۸

فهرست

۷.....	مقدمه
۱۱.....	فصل اول:
۱۱.....	فطرت، امّ المعارف اسلامی
۱۳.....	مقدمه
۱۴.....	فطرت در لغت
۱۶.....	فطرت در قرآن
۱۸.....	فطرت در حدیث
۲۰.....	فطرت در تعلیم و تربیت
۲۳.....	فطرت در جامعه شناسی
۲۵.....	فطرت در روان شناسی
۲۶.....	فطرت در عرفان
۲۹.....	فطرت در اخلاق
۳۱.....	فطرت در کلام
۳۵.....	فصل دوم:
۳۵.....	تفکر دکتر شریعتی در بوته‌ی نقد اندیشه‌ی شهید مطهری
۳۷.....	مقدمه
۳۸.....	جامعه و تاریخ
۴۳.....	کثرت جامعه از دیدگاه قرآن
۴۶.....	تأثیرپذیری دکتر شریعتی از افکار مارکس
۴۷.....	نقد نظریات دکتر شریعتی
۴۸.....	داستان هاییل و قاییل
۵۱.....	واژه ناس در قرآن
۵۵.....	فلسفه تاریخ
۵۹.....	ریشه اصلی انحراف روشنفکران از دیدگاه شهید مطهری
۶۵.....	فصل سوم:
۶۵.....	توبه، رجوع به فطرت

۶۷.....	ملاقات حزّ با امام حسین علیه السلام
۶۸.....	حقیقت توبه
۷۰.....	انقلاب درونی، هدف انبیا
۷۲.....	توبه در قرآن
۷۴.....	سخن احمد حواری در مورد توبه
۷۵.....	برخورد امام کاظم علیه السلام و بشر حافی
۷۶.....	داستان فضیل عیاض
۷۷.....	داستان ابوسعیدابی الخیر
۸۰.....	توبه حقیقی از دیدگاه علی علیه السلام
۸۲.....	توبه از دیدگاه امام سجاد علیه السلام
۸۳.....	توبه معصومین
۸۴.....	اثر توبه بر شخص ثابت
۸۷.....	توبه نصوح
۹۳.....	فصل چهارم:
۹۳.....	حیات طیبه در آیات و روایات شریف
۹۵.....	مقدمه
۱۰۱.....	حیات طیبه در قرآن
۱۰۶.....	در تعریف رزق
۱۱۲.....	حیات طیبه در روایات
۱۱۸.....	حیات طیبه در دعا
۱۲۰.....	نتیجه گیری
۱۲۱.....	فصل پنجم:
۱۲۱.....	اقبال، شاعری فطرت گرا
۱۲۳.....	زندگینامه اقبال
۱۲۵.....	عوامل شخصیت ساز علامه اقبال لاهوری
۱۳۰.....	فطرت در اشعار اقبال
۱۳۵.....	فطرت به معنی دین
۱۳۷.....	فطرت به معنای فضیلت اخلاقی
۱۴۳.....	کتابنامه:

مقدمه

حمد و سپاس خالق یکتایی را که ما را از ورطه‌ی نیستی به عالم هستی آورد و لباس وجود بر اندام این ممکن پوشاند. حمد بی‌نهایت آن فاطر یگانه را که این موجود را از میان موجودات انسان خلق کرد و در وجود او فطرت انسانی را به ودیعه نهاد. درود و صلوات بر پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله که خداوند تبارک و تعالی او را مبعوث به رسالت نمود تا میثاق فطرت در میان انسان‌ها نماید. درود و سلام بر ذوات مقدسه معصومین علیهم السلام که مکمل دین و تمام کننده نعمت الهی هستند، پس هر کس که بخواهد در مسیر فطرت الهی گام بردارد باید از آنها تبعیت کند «وَالَّذِينَ تَخَلَّفَ عَنْهُمْ غُرَقَ» و طبق اخبار رسیده هلاکت آنها قطعی است.

انسان موضوع بسیاری از علوم است، و آن دانش‌هایی که در حول محور انسان به تحقیق و بررسی می‌پردازند، هریک از زاویه و جنبه‌ای به او می‌نگرند. در دین و مکاتب الهی موقعیت بشری از جایگاه رفیع و ویژه‌ای برخوردار است. بگونه‌ای که می‌توان گفت هدف از ارسال رسل و انزال کتب چیزی جز ساخته شدن انسان در قالب هدایت او به مسیر حق نیست.

تمامی مکاتب، حتی مکاتب غیرالهی، فلسفه وجودی خویش را از ارائه برنامه‌ای برای سعادت انسان می‌دانند، و این ممکن نیست مگر با شناخت همه ابعاد وجودی انسان به هر چیزی که این شناخت و تعریفی که از انسان ارائه می‌دهند کامل‌تر باشد، برنامه‌ای که برای سعادت او می‌آورند جامع‌تر و دقیق‌تر خواهد بود. مکتبی که انسان را موجودی یک‌بُعدی، آن هم فقط در بعد مادی خلاصه می‌نماید، همه نیازها و خواسته‌های انسان را برآورده کردن نیازهای مادی او دانسته و انسان را در حد حیوان تنزل می‌دهد. وقتی که به مکاتب الهی خصوصاً اسلام می‌نگریم، انسان از موقعیت خاص و ویژه‌ای در میان موجودات برخوردار است، او را اشرف مخلوقات و خلیفه‌ی الهی معرفی می‌کند، «فَأَقِمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا فِطْرَةَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا لَا تَبْدِيلَ لِخَلْقِ اللَّهِ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ»^۱.

انسان از فطرتی برخوردار است که او را از سایر موجودات متمایز می‌سازد یعنی خلقت او ویژگی‌های خاصی دارد که موجودات دیگر از آن بی‌بهره‌اند و از آن تعبیر به فطرت می‌شود، یعنی نوع خاصی از خلقت که اختصاصاً به انسان اعطا شده است. انسان از دیدگاه وحی این چنین است.

بنابراین بررسی هریک از علوم متعارف از دیدگاه وحیانی بدون لحاظ فطرت انسانی سر از خطا و اشتباه و احیاناً التقاط درمی‌آورد. بر دانشمندان معارف اسلامی فرض است، در بررسی دیدگاه‌ها و نظرات متخصصین و عالمان علوم انسانی این مسئله مهم را مورد مذاقه قرار داده تا اظهار نظر مخالف با آیات قرآن و سخنان معصومین نباشد. بر همین اساس استاد شهید مرتضی مطهری^{رحمه‌الله} فطرت را «ام‌المعارف اسلامی» می‌شمارد.

کتاب حاضر مجموعه مقالاتی است که توسط نگارنده درباره‌ی موضوع فطرت نگاشته شده و بعضاً سالها پیش در مجله «کیهان فرهنگی» به چاپ رسیده که بنا به پیشنهاد برخی از دوستان در این نوشتار گردآوری شده است.

مقاله اول تحت عنوان «فطرت ام‌المعارف اسلامی» است. در این مقاله ضمن بیان تعریف فطرت و اهمیت آن از منظر قرآن و حدیث سعی شده است بطور بسیار مختصر موضوع فطرت در معارف اسلامی بررسی شود.

در این مقاله موجز از جمله معارف مرتبط با موضوع فطرت، تعلیم و تربیت، جامعه شناسی، روان شناسی، کلام، عرفان و اخلاق ذکر شده است. این نوشتار در مجله ارزشمند کیهان فرهنگی به شماره ۱۶۴۵ خرداد ۱۳۷۹ به چاپ رسیده است.

مقاله دوم تحت عنوان «تفکر دکتر شریعتی در بوته‌ی نقد اندیشه‌ی شهید مطهری» می‌باشد. در این مقاله یکی از دلایل انحراف و التقاط برخی از روشنفکران معاصر خصوصاً دکتر شریعتی تحت تأثیر افکار مارکس واقع شدن و در نتیجه غافل گشتن از موضوع فطرت در تحلیل جامعه شناسی و آراء ایشان که در کتابهایشان بسیار مشهود است، دانسته. با اندیشه‌ی شهید مطهری خصوصاً از کتاب جامعه و تاریخ که به نقد روشنفکران معاصر از قبیل آقای دکتر شریعتی پرداخته مقایسه شده است، این مقاله در مجله‌ی کیهان فرهنگی، شماره ۱۵۲، خرداد ۱۳۷۸ به زیور طبع آراسته گشت.

مقاله سوم تحت عنوان «توبه، رجوع به فطرت» که در مجله وزین کیهان فرهنگی به شماره ۱۹۷ اسفند ۱۳۸۱ «سال عزت و افتخار حسینی» با عنوان درس بزرگ حرّ به چاپ رسید که به موضوع توبه از طریق آیات و روایات پرداخته و اینکه توبه همان رجوع به فطرت اصلی انسان است. چه بسا انسان‌هایی به علت

بی‌توجهی و عدم تربیت صحیح از مسیر فطرت خارج گشته، سر از عصیان در مقابل بندگی خدا در می‌آورند، که مکانیسم گناه چیزی جز این نیست. و انسانی که نور فطرت در وجودش خاموش نگشته و هنوز مسخ نشده با رجوع به فطرت در مسیر حق برخواهد گشت که این همان توبه است.

مقاله چهارم «حیات طیبه از دیدگاه قرآن و روایات» است. حیات طیبه خواسته فطرت انسان است. بنا به گفته قرآن کریم حیات طیبه نتیجه‌ی ایمان و عمل صالح می‌باشد، آدمی زمانی به حیات طیبه می‌رسد که در مسیر فطرت گام بردارد و از این سیر و سلوک غافل نگشته؛ زیرا فطرت اصلی انسان طالب کمالات و فطرت فرعی تنفر از نقص و عیب دارد.

مقاله پنجم تحت عنوان «اقبال شاعری فطرت‌گرا» است. جایگاه هنر فطرت آدمی است. زیبادوستی انسان باعث خلق هنر و دوست داشتن هر شاهکار هنری است. همه انبیا، کلامشان هم زیبایی معنوی و هم زیبایی ظاهری داشت، هر شنونده‌ای را به خود جذب می‌کرد و هر انسانی که نور فطرت در وجودش روشن بود مجذوب آنان می‌گشت. همه شاعران که کلام زیبایی را خلق می‌نمایند براساس بُعد زیبادوستی فطرت آدمی است. در میان شاعران پارسی‌گوی، اقبال لاهوری بیش از دیگران به اصل فطرت توجه خاصی نموده است و در اشعار این شاعر مسلمان موج می‌زند.

مسئلاً این اثر بی‌عیب و نقص نیست و نیازمند به ارشادات و راهنمایی‌های صاحب نظران و اندیشمندان بوده و هست، از بزرگواری که نقد و بررسی می‌نمایند و این حقیر را مطلع می‌سازند سپاسگزارم.

والسلام

«حسین صبوچی»